

Zo zijn onze manieren

**ZO
ZIJN
ONZE
MANIEREN**

**Maar zijn onze
kerkgebruiken
zo bijbels
als wij denken?**

Frank Viola & George Barna

ZO ZIJN ONZE MANIEREN

Originally published in the U.S.A. under the title:

Pagan Christianity, by Frank Viola & George Barna

Copyright (c) 2007 by Frank Viola & George Barna

Dutch edition (c) 2017 by Uitgeverij Gideon with permission of Tyndale House Publishers, Inc. All rights reserved.

Auteurs: Frank Viola en George Barna

Vertaling: Richard Kettmann, Leeuwenhart tekst en vertaling

Redactie: Esther Visser

Omslagontwerp: Studio Vrolijk

Typografie: Coco Bookmedia, Amersfoort

Jaar van uitgave: oktober 2017

ISBN 978-90-5999-083-8

NUR 707

Voor de bijbelteksten is gebruik gemaakt van de NBV, tenzij anders aangegeven.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een databank, of doorgegeven in welke vorm of op welke wijze dan ook - elektronisch, mechanisch, gekopieerd, gescand of op enige andere wijze - behalve voor korte citaten in recensies of artikelen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No portion of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means - electronic, mechanical, photocopy, recording, scanning, or other - except for brief quotations in critical reviews or articles, without the prior written permission of the publisher.

Voor onze vergeten broeders en zusters van alle eeuwen, die moedig hun lijf en leden in de waagschaal stelden om buiten de veilige grenzen van het gevestigde christendom te treden.

Jullie hebben trouw de fakkel brandende gehouden, vervolging doorstaan, familie verloren, martelingen ondergaan en jullie bloed vergoten tot behoud van het pure getuigenis: dat Jezus Christus het hoofd van zijn kerk is. *En*: dat elke gelovige een priester met een bediening is die als volwaardig lid van Gods huis functioneert. Dit boek is opgedragen aan jullie.

Beste lezer,

Een jaar of vijf geleden organiseerden enkele vrouwen in ons dorp een Alphacursus voor vrouwen. Het waren bijzondere ochtenden, die bij kerkelijk-meelevende vrouwen leidden tot een stuk geloofs-verdieping. Enkele vrouwen die God niet kenden, kwamen tot geloof.

Toch vonden de meeste vrouwen uit die laatste groep het lastig om de zondagse gang naar een kerkelijke gemeente te gaan maken. Bij de meesten is het niet gelukt.

Als je hen vraagt naar de redenen, blijkt dat in veel gevallen de kerkelijke drempel te hoog is. De wijze waarop we ons kerk-zijn in 20 eeuwen christendom zijn gaan organiseren, (b)lijkt een hinderpaal te kunnen zijn. Uiteraard zegt dat niet alleen iets over de kerken, en zegt het ook niet alles over die kerken.

De Engelse titel van dit boek is 'Pagan Christianity', Heidens Christendom. Dat is nogal een stevige titel. Wie verder leest in dit boek, zal onderbouwd zien dat veel van onze kerkgebruiken, die voor veel kerkmensen 'bijbels' zijn en in beton gegoten, in oorsprong veel minder bijbels zijn dan wij denken. Waarom geven wij als uitgeverij een boek uit waarin zo veel gangbare kerkgebruiken zo kritisch worden behandeld? Laat duidelijk zijn dat het ons er zeker niet om te doen is eens flink wat heilige huisjes met de grond gelijk te maken. De kerk der eeuwen heeft een onschatbare waarde en met Bill Hybels geloven we dat de lokale kerk, het lokale lichaam van Christus, de hoop van deze wereld is.

Toch is het goed nader te kijken naar de oorsprong van onze kerkelijke tradities en deze dan naast de Bijbel en de gebruiken van de eerste-eeuwse kerk te leggen. Veel kerken en kerkgangers houden vast aan tradities, zelfs wanneer ze niet op de Bijbel zijn

gebaseerd, en vragen zich vervolgens af waarom de kerk in ons deel van de wereld steeds minder van belang en van invloed lijkt te zijn.

Als uitgeverij zijn we het niet per se met alle standpunten van de schrijvers eens en we beseffen dat dit ook voor een aantal lezers kan gelden. Maar tegelijkertijd verlangen we net als Frank en George naar een kerk die volledig volgens bijbelse principes functioneert en de genade en waarheid van God ten volle uitdraagt. Op grond van hun nauwkeurige onderzoek en ervaringen werpen de schrijvers belangrijke vragen op, die volgens ons niet genegeerd mogen worden. Onze bedoeling is dat je over hun conclusies nadenkt en dan biddend overweegt hoe je ermee om zou moeten gaan tot eer van God en ten dienste van je nog ongelovige naaste.

De uitgevers

Dankwoord	11
Kanttekeningen van de schrijver	15
Voorwoord door Frank Viola	19
Inleiding: 'Wat is er met de kerk gebeurd?'	27
Hoofdstuk 1 Hebben we het wel volgens het Boek gedaan?	39
Hoofdstuk 2 Het kerkgebouw	49
Hoofdstuk 3 De liturgie	95
Hoofdstuk 4 De preek	141
Hoofdstuk 5 De voorganger	165
Hoofdstuk 6 Zondagse kleding	213
Hoofdstuk 7 Muziekleiders	227
Hoofdstuk 8 Tienden en het salaris van geestelijken	243
Hoofdstuk 9 De Doop en het Avondmaal	261
Hoofdstuk 10 Christelijk onderwijs	275
Hoofdstuk 11 Een nieuwe benadering van het Nieuwe Testament	301
Hoofdstuk 12 Een tweede blik op de Verlosser	325
Nawoord: de volgende stap	336
Slotgedachten: vragen en antwoorden	343
Overzicht van de oorsprong van gebruiken	355
Sleutelfiguren in de kerkgeschiedenis	361
Bibliografie	367

'Helaas leert de ervaring ons dat tradities die ooit zijn ingesteld eerst nuttig worden genoemd en vervolgens noodzakelijk worden. Uiteindelijk worden het vaak afgoden en moet iedereen voor hen buigen of gestraft worden.'

J.C. Ryle, negentiende-eeuwse Engelse schrijver en dominee

'Alles wat waar is gaat door drie fasen heen. Eerst wordt erom gelachen. Daarna verzet men zich er vurig tegen. Ten slotte wordt het als vanzelfsprekend aanvaard.'

Arthur Schopenhauer, negentiende-eeuwse Duitse filosoof

Kort nadat ik de gevestigde kerk verliet, om op een meer natuurlijke manier met christenen bij elkaar te komen, wilde ik te weten komen hoe de christelijke kerk in haar huidige staat was terechtgekomen. Jarenlang zocht ik naar een goed gedocumenteerd boek dat de oorsprong zou blootleggen van de onbijbelse gebruiken waar we ons als christenen elke week aan onderwerpen.¹

Ik heb talloze bibliografieën en kaartenbakken doorgespit. Ook heb ik hordes geschiedkundigen en wetenschappers benaderd met de vraag of ze een dergelijk boek kenden. Mijn zoektocht leverde een eenduidig antwoord op: nee, zo'n boek is nooit geschreven. En dus besloot ik, in een vlaag van verstandsverbijstering, mijn hand aan de ploeg te slaan.

Ik geef toe dat ik liever had gezien dat dit immense project door iemand anders was aangepakt – bijvoorbeeld door een kinderloze professor zonder een gewone baan! Het zou me een onnoemelijke hoeveelheid monnikenwerk en een hoop frustratie hebben bespaard. Maar nu het werk eenmaal klaar is, ben ik blij dat ik het voorrecht heb gehad om de eerste schreden te zetten op dit maar al te verwaarloosde terrein.

Misschien vraag je je af waarom ik zo veel tijd en energie heb gestoken in het documenteren van de oorsprong van onze huidige kerkgebruiken. Het antwoord is vrij eenvoudig: een juist begrip van de oorsprong van onze kerktradities zou heel goed de loop van de kerkgeschiedenis kunnen veranderen. Zoals de filosoof Søren Kierkegaard ooit zei: 'Het leven wordt voorwaarts geleefd, maar achterwaarts begrepen.' Als we de fouten van het verleden niet begrijpen, zijn we gedoemd tot een gebrekkige toekomst. Dat was de

¹ Het enige boek dat ik kon vinden dat enigszins inging op de oorsprong van onze huidige kerkgebruiken is Gene Edwards' boekje *Beyond Radical* (Jacksonville: Seedsowers, 1999), maar het is niet gedocumenteerd.

reden waarom ik deze megakoe bij de horens heb gevat.

Mijn hoop bij het uitgeven van dit werk is even simpel als bescheiden: dat de Heer het wil gebruiken om zijn kerk terug te brengen bij haar bijbelse wortels.

Dat brengt me meteen op de mensen die ik wil bedanken: mijn medeauteur George Barna, die er een krachtiger boek van heeft gemaakt; Frank Valdez, om zijn heldere inzicht en onwankelbare vriendschap; Mike Biggerstaff, Dan Merillat, Phil Warmanen, Eric Rapp en Scott Manning, die het oorspronkelijke manuscript hebben nagekeken; Howard Snyder, vanwege zijn onnavolgbare feedback die alleen deskundigen kunnen geven; Neil Carter, die me ijverig en blijmoedig heeft geholpen bij het vele onderzoekswerk; Chris Lee en Adam Parke, voor al hun ritten naar de bibliotheek en de ontelbare stapels stoffige boeken die ze mijn kantoor hebben binnengedragen; Dave Norrington, die me vanuit Europa regelmatig waardevolle aanknopingspunten toestuurde; Gene Edwards, voor zijn pionierswerk en persoonlijke bemoediging; alle docenten van theologische opleidingen (te veel om met name te noemen) die zo vriendelijk waren om mijn eindeloze en aanhoudende vragen te beantwoorden; het personeel van Tyndale, vanwege hun waardevolle suggesties en uitstekende redactie; en Thom Black, zonder wie deze nieuwe uitgave nooit verschenen zou zijn.

Frank Viola

‘Wie het verleden vergeet, is gedoemd het te herhalen.’

George Santayana, twintigste-eeuwse Spaanse filosoof en dichter

‘En waarom overtreedt u het gebod van God, alleen om uw eigen traditie in stand te houden?’

Jezus Christus in Matteüs 15:3

De reacties op het eerste verschijnen van *Zo zijn onze manieren* waren hevig. Verpletterend zelfs. In het eerste jaar werd er over vrijwel niets anders geblogd. Het boek werd geroemd en verguisd. Geprezen en de grond in geboord. Aanbevolen en afgekraakt. Een aantal mensen merkte op dat het het meest besproken boek was onder degenen die het nog niet hadden gelezen.

Maar de meeste lezers reageerden positief en zeiden dingen als: 'Dit boek verwoordt dingen die ik al jaren voel met betrekking tot de kerk. Nu hebben mijn gevoelens een bijbelse en historische onderbouwing.' Opmerkelijk genoeg kregen George en ik talloze brieven van predikanten en voorgangers die hetzelfde zeiden. Het boek had ongetwijfeld een gevoelige snaar geraakt. Pijnlijk gevoelig, soms.

Omdat we zo veel vragen en opmerkingen over het boek ontvingen, hebben we een FAQ- (vraag en antwoord) pagina opgezet, waar we op alle vragen en tegenwerpingen ingaan. Deze is te vinden onder www.paganchristianity.org.

Voordat je aan dit boek begint, willen we je graag vijf dingen meegeven:

1. De afgelopen jaren heeft *Zo zijn onze manieren* bij talloze christenen verandering gebracht in wat ze onder de kerk verstaan en hoe ze haar beleven. Veel mensen hebben ons verteld dat ze zich sinds het lezen van het boek vrij voelen om algemeen aanvaarde kerktradities ter discussie te stellen en deze naast het onderwijs van Jezus en de discipelen te leggen. Bovendien zijn er overal ter wereld meer 'organische' kerkbewegingen ontstaan. In deze gemeenschappen *ervaren* gelovigen het lichaam van Christus en ontdekken ze wat het betekent om onder de leiding van Jezus bij elkaar te komen.
2. *Zo zijn onze manieren* is nooit bedoeld als een opzichzelfstaand boek. Het is slechts deel 1 van een gesprek. Deel 2 is het op-

bouwende vervolg *Reimagining Church* (Een nieuwe voorstelling van de kerk). *Zo zijn onze manieren* haalt structuren weg, *Reimagining Church* geeft er iets voor in de plaats. Ze vormen twee kanten van hetzelfde betoog. Dus als je alleen *dit* boek leest, is het net als ophangen na de eerste helft van een telefoongesprek. Het tweede deel van het gesprek (*Reimagining Church*) is het deel waarin praktische en bijbelse oplossingen worden geboden.

3. Na vier jaar van hevige kritiek (en soms verkeerde uitleg) staan de argumenten in dit boek nog steeds overeind. Ondanks de vele bezwaren die *Zo zijn onze manieren* te verduren heeft gekregen, is het boek nog steeds niet op geloofwaardige gronden weerlegd of ontkracht.²
4. George en ik schreven dit boek vanuit een diepe liefde voor de kerk. En vanuit een visie die op ons hart ligt. Daarom hebben we een prikkelende stijl van schrijven gehanteerd. Lezers die dit niet gewend zijn, ervaren dit misschien als een boze toon. Maar onze uitdaging komt voort uit liefde en een diepe bewogenheid voor het herstel van Gods huis.
5. Tijdens het lezen van dit boek zul je merken dat een aantal bekende misvattingen erover niet klopt. George en ik willen namelijk niet beweren dat de zogenaamde ‘huisgemeente’ het juiste model voor de kerk zou zijn. In plaats daarvan wijzen we op de ‘organische uiting van de kerk’ (kortweg de ‘organische kerk’), wat iets anders is dan een huiskerk.

We zijn niet tegen prediking en onderwijs, maar zijn voorstanders van beide. We zetten alleen vraagtekens bij *de prediking van tegenwoordig* op grond van historische, bijbelse en pragmatische feiten.

Ook geloven we niet dat bepaalde gebruiken verkeerd zijn, alleen omdat ze heidense wortels hebben. We pleiten slechts voor afschaffing van gebruiken die in strijd zijn met het onderwijs

² Zie www.ptmin.org/answers.htm voor een toelichting op deze uitspraak.

van Jezus en de apostelen, zodat dit onderwijs tot zijn recht komt.

Zo zijn onze manieren is niet geschreven om scheiding te brengen in het lichaam van Christus. George en ik hebben het geschreven om je – in het licht van de Bijbel – aan het denken te zetten over je kerkgebruiken. We willen je stimuleren om samen met anderen de Heer op een nieuwe, creatieve en bijbelse manier te volgen en groot te maken. Ik heb ook andere opbouwende boeken geschreven die je daarbij kunnen helpen.³ Ons gebed is dat dit boek je in staat zal stellen om het beste en hoogste te ervaren wat God met zijn geliefde kerk voor ogen heeft.

Frank Viola
 Gainesville, Florida
 Juni 2011

³ Deze boeken worden beschreven op www.reimaginingchurch.org.

Toen de Heer Jezus op deze aarde liep, werd Hij vooral tegen-
 gewerkt door de twee belangrijkste religieuze partijen van toen: de
 farizeeën en de sadduceeën.

De farizeeën voegden dingen toe aan de heilige Schriften. Ze ge-
 hoorzaamden de wet van God zoals deze werd uitgelegd en toege-
 past door de wetgeleerden, die een vroom en gedisciplineerd leven
 leidden. Als officiële uitleggers van Gods Woord hadden de fari-
 zeeën de macht om tradities te scheppen. Ze hingen stapels mense-
 lijke wetten aan het Woord van God, die aan de volgende generaties
 werden doorgegeven. Dit pakket van antieke gebruiken, vaak ‘de
 traditie van de voorouders’ genoemd, werd steeds meer gezien als
 gelijkwaardig aan de heilige Schrift.¹

De fout van de sadduceeën was net de andere kant op. Zij haal-
 den hele gedeelten van de Schrift weg, en in hun ogen was alleen de
 wet van Mozes het waard om nageleefd te worden.² (De sadduceeën
 ontkenden het bestaan van geesten, engelen, de ziel, het hierna-
 maals en de opstanding.³)

Het is niet verwonderlijk dat het gezag van Jezus Christus, toen
 Hij het toneel van de menselijke geschiedenis betrad, hevig werd
 betwist (zie Marcus 11:28). Hij paste noch in de mal van het ene
 religieuze kamp, noch in die van het andere. Het gevolg was dat
 Jezus zowel door de farizeeën als door de sadduceeën met argus-
 ogen werd bekeken. Het duurde niet lang of deze argwaan sloeg om

1 Herbert Lockyer Sr., red., *Nelson's Illustrated Bible Dictionary* (Nashville: Thomas Nelson
 Publishers, 1986), p. 830-831, 957-958. Zie ook Mat. 23:23-24.
 2 De wet van Mozes betreft de eerste vijf boeken van het Oude Testament, oftewel Genesis
 t/m Deuteronomium. Hij wordt ook de Thora (de Wet) en de Pentateuch genoemd. Dit
 laatste is Grieks voor ‘vijfdelig.’
 3 I. Howard Marshall, *New Bible Dictionary*, 2^e druk (Wheaton, IL: InterVarsity Fellowship,
 1982), p. 1055.

in vijandigheid. En zowel de farizeeën als de sadduceeën kwamen in actie om de Zoon van God ter dood te brengen.

Het verleden herhaalt zichzelf. Het huidige christendom begaat zowel de fout van de farizeeën als die van de sadduceeën.

Het huidige christendom heeft zich in de eerste plaats schuldig gemaakt aan de fout van de farizeeën door een heel pakket menselijke tradities toe te voegen aan het bijbelse onderwijs. En die zetten het levende, ademende en functionerende leiderschap van Jezus Christus in zijn kerk onder druk.

In de tweede plaats is, in de trant van de sadduceeën, het grootste deel van de nieuwtestamentische gebruiken uit het christelijke landschap verdwenen. Gelukkig worden die gebruiken tegenwoordig weer op kleine schaal ingevoerd door dappere lieden die de sprong in het diepe hebben gewaagd en de veiligheid van de institutionele kerk hebben verlaten.

Maar wat we van zowel de farizeeën als de sadduceeën kunnen leren, is deze – vaak genegeerde – les: het is schadelijk om het gezag van Gods Woord af te zwakken, of dit nu gebeurt door er iets aan toe te voegen of door er iets aan af te doen. Het begraven van de Schrift onder een berg menselijke tradities is net zo erg als het negeren van zijn beginselen.

God heeft niet gezwegen als het gaat om de principes die de gebruiken van zijn kerk bepalen. Laat me dat uitleggen door een vraag te stellen: waar halen we de richtlijnen voor het christelijke leven vandaan? Waar vinden we het voorbeeld dat ons überhaupt duidelijk maakt wat een christen is? Is dat niet in het leven van Jezus Christus zoals dit in het Nieuwe Testament aan ons wordt getoond? Of halen we dit ergens anders vandaan? Van een heidense filosoof bijvoorbeeld?

De meeste christenen zijn het er wel over eens dat Jezus Christus, zoals Hij in het Nieuwe Testament tot ons komt, het voorbeeld voor het christelijke leven is. Jezus Christus *is* het christelijke leven. Zo riep Christus ook, toen Hij uit de dood opstond en naar de hemel ging, zijn kerk tot leven. Die kerk was Hijzelf in een andere

gedaante. Dat is de betekenis van ‘het lichaam van Christus’.⁴

In het Nieuwe Testament vinden we dus de geboorte van de kerk. Ik geloof dat de kerk van de eerste eeuw de kerk in haar zuiverste vorm was, voordat ze besmet of beschadigd raakte. Dat wil niet zeggen dat de vroege kerk geen problemen kende – dat blijkt wel uit de brieven van Paulus. Maar de conflicten die Paulus aanpakte, zijn ook onvermijdelijk wanneer een volk probeert deel te worden van een hechte gemeenschap.⁵

De kerk in de eerste eeuw was een organisch geheel. Het was een levend en ademend organisme dat zich heel anders uitte dan de gevestigde kerk van nu. In dit lichaam van Christus, waarin alle leden functioneerden, werd Jezus Christus zichtbaar gemaakt voor de wereld. Ons streven met dit boek is om een beeld te schetsen van dit organisme, zonder al die dingen die we tegenwoordig omarmen.

De normale gebruiken van de eerste-eeuwse kerk bestonden uit natuurlijke en spontane uitingen van het goddelijke leven dat de eerste christenen in zich hadden. En die gebruiken waren stevig verankerd in de tijdloze principes en het onderwijs van het Nieuwe Testament. Veel van de gebruiken in hedendaagse kerken zijn daarentegen in conflict met die principes en dat onderwijs. Wanneer we dieper graven, moeten we ons wel afvragen: waar komen de praktijken van de hedendaagse kerk vandaan? Het antwoord is verontrustend: de meeste zijn ontleend aan de heidense cultuur. Een dergelijke bewering veroorzaakt bij veel christenen kortsluiting in de bovenkamer. Maar zoals dit boek hoopt aan te tonen, is het een vaststaand, historisch gegeven. Het feit dat veel van onze kerkpraktijken heidense wortels hebben, maakt ze op zich nog niet verkeerd. Maar het betekent wel dat ze niet onaantastbaar zijn.

4 In 1 Kor. 12:12 noemt Paulus de kerk het lichaam van Christus. Volgens het onderwijs van Paulus is het hoofd in de hemel terwijl het lichaam op aarde is (Hand. 9:4-5; Ef. 5:23; Kol. 1:18; 2:19). In feite is de kerk een geestelijk organisme, geen institutionele organisatie.

5 Het is opmerkelijk dat een organische kerk tegen dezelfde problemen zal aanlopen als de eerste-eeuwse kerk. Maar een institutionele kerk heeft te maken met heel andere problemen, waar geen bijbels kruid tegen gewassen is omdat haar structuur zo afwijkt van de nieuwtestamentische kerk. Zo kunnen de kerkleden van een institutionele kerk iets tegen hun predikant hebben en hem ontslaan. Dit zou in de eerste eeuw nooit gebeurd zijn, omdat er helemaal geen betaalde dominees bestonden.

Volgens ons benadert de nieuwtestamentische kerk op theologische, historische en pragmatische gronden de droom van God nog het meest: de geliefde gemeenschap die Hij in elk hoofdstuk van de menselijke geschiedenis wil scheppen en herscheppen. Zoals ik in *Reimagining Church* vaststel, leert de nieuwtestamentische kerk ons hoe het leven van God tot uitdrukking komt wanneer een groep mensen gezamenlijk volgens dit Testament gaat leven.

Mijn eigen ervaring met organische kerken bevestigt dit. (Een organische kerk is simpelweg een kerk die is voortgekomen uit geestelijk leven in plaats van opgezet door menselijke instellingen en bij elkaar gehouden door godsdienstige programma's. Een organische kerk kenmerkt zich door Geestgeleide, vrij toegankelijke bijeenkomsten en niet-hiërarchisch leiderschap. Dit staat in schril contrast met een door geestelijken geleide, institutionele kerk.) Mijn ervaring in Amerika en andere landen is dat wanneer een groep christenen de Heer begint te volgen die in elk van hen leeft, dezelfde hoogstaande kenmerken naar boven komen die ook de nieuwtestamentische kerk typeerden.

Dat komt doordat de kerk daadwerkelijk een organisme is. Ze beschikt als zodanig over DNA dat altijd deze kenmerken zal voortbrengen, mits ze de kans krijgt om op natuurlijke wijze te groeien. Er zullen uiteraard verschillen bestaan tussen organische kerken, afhankelijk van de cultuur waarin ze opereren. Maar als een kerk zich richt op de God die in hun midden woont, zal ze nooit de onbijbelse praktijken voortbrengen die in dit boek worden belicht.⁶ Die gebruiken zijn vreemde elementen die Gods volk al vanaf de vierde eeuw van heidense burens heeft opgepikt. Die elementen werden omarmd, gedoopt en 'christelijk' genoemd. En daarom verkeert de kerk in haar huidige staat, gehinderd door eindeloze scheuringen, machtsstrijd, passiviteit en een gebrek aan vernieuwing bij Gods volk.

Kortom, dit boek is gewijd aan het blootleggen van tradities die

⁶ In mijn boek *Reimagining Church* wordt hier dieper op ingegaan. Zie ook 'What Is an Organic Church?' (<http://www.ptmin.org/organic.htm>).

bestempeld zijn als Gods wil voor zijn kerk – tradities die haaks op het onderwijs van Jezus en de apostelen staan. Onze bedoeling is eenvoudig: we willen proberen een groot deel van het puin te verwijderen zodat de Heer Jezus Christus voluit als hoofd van zijn kerk kan functioneren.

We doen ook een nogal boute bewering: dat de kerk in haar huidige, institutionele vorm noch een bijbels, noch een historisch recht heeft om te functioneren zoals ze dat doet. Deze bewering is natuurlijk onze overtuiging, die gebaseerd is op het historische bewijs dat we in dit boek leveren. Je mag zelf beslissen of je in die bewering kunt vinden.

Dit is geen boek voor wetenschappers en pretendeert dus zeker niet volledig te zijn.⁷ Een grondige behandeling van de oorsprong van onze moderne kerkpraktijken zou meerdere boeken moeten beslaan. Maar die zouden door weinig mensen gelezen worden. Hoewel dit maar één boek is, krijgt geschiedenis ruime aandacht. We hebben echter niet alle historische zijpaden bewandeld. We hebben ons gericht op de belangrijkste praktijken die we in de breedte van het huidige christendom aantreffen.⁸

Omdat het zo belangrijk is om grip te krijgen op de herkomst van onze huidige kerkgebruiken, willen we graag dat elke christen dit boek leest.⁹ Daarom hebben we niet gekozen voor het gebruik van vaktermen, maar voor gewone, alledaagse taal.

Tegelijkertijd bevat elk hoofdstuk allerlei voetnoten die extra details en bronnen vermelden.¹⁰ Lezers die onze beweringen wil-

7 Hoewel dit geen boek voor wetenschappers is, zijn er veel wetenschappers die erachter staan. Zie <http://www.paganchristianity.org>.

8 Dit boek richt zich op de *protestants-christelijke* gebruiken, en dan vooral binnen het 'laagkerkelijke' protestantisme en niet de 'hoogkerkelijke' anglicaanse, episcopale, oosters-orthodoxe en enkele lutherse stromingen. Met hoogkerkelijk bedoel ik kerken die de nadruk leggen op priesterlijke, sacramentele en liturgische, katholieke elementen van het orthodoxe christendom. Alleen hier en daar worden hoogkerkelijke gebruiken belicht.

9 Zoals de Engelse filosoof Francis Bacon ooit zei: 'Een gelovige wordt wijzer van het grondig lezen en overdenken van de kerkgeschiedenis dan van de boeken van Augustinus of Ambrosius.'

10 Wanneer ik de kerkvaders citeer, heb ik ervoor gekozen om hun uitspraken zo veel mogelijk uit hun oorspronkelijke werken te halen. Wanneer dit niet het geval is, komen de citaten uit *Early Christians Speak*, 3^e druk, door Everett Ferguson (Abilene, TX: ACU Press, 1999), dat een verzameling en vertaling van hun oorspronkelijke geschriften is.

len staven en de behandelde onderwerpen beter willen begrijpen, zouden de voetnoten moeten lezen. Wie er weinig om geeft, kan ze overslaan. Hier en daar geven de voetnoten ook extra duidelijkheid over uitspraken die gemakkelijk verkeerd worden uitgelegd.

Ten slotte: ik vond het geweldig om samen met George Barna aan dit project te werken. Door zijn bijzondere talent voor het creëren van leesbaar onderzoeksmateriaal is dit een beter boek geworden.

Kortom, dit boek laat zien dat zij die de geledingen van het gevestigde christendom hebben verlaten om deel te worden van een organische kerk, een historisch bestaansrecht hebben. Het verleden toont immers aan dat veel praktijken van de gevestigde kerken niet geworteld zijn in de Bijbel.

Gainesville, Florida

Juni 2007

'Maar de keizer heeft helemaal niets aan!' zei een klein kind. 'Hoor de stem van de onschuld eens!' zei zijn vader; en de woorden van het kind gingen fluisterend door de menigte. 'Maar hij heeft niets aan!' riep uiteindelijk iedereen. De keizer voelde zich in het nauw gedrongen, want hij wist dat de mensen gelijk hadden; maar hij dacht: de optocht moet toch doorgaan! En de lakeien deden meer dan ooit hun best om de sleep van de koning te dragen, hoewel er feitelijk helemaal geen sleep was.

Hans Christian Andersen

Wat is er met de kerk gebeurd?

'Er is misschien niets zo erg als boven aan de ladder aankomen en ontdekken dat je tegen de verkeerde muur staat.'

Joseph Campbell, twintigste-eeuwse Amerikaanse schrijver

We zitten midden in een stille geloofsrevolutie. Miljoenen christenen over de hele wereld verruilen de oude, algemeen aanvaarde manieren van kerk-zijn voor zelfs nog oudere benaderingen. Deze oudere benaderingen zijn geworteld in de heilige Schrift en de eeuwige principes van de levende God. De motivatie van deze overstap van het oude naar het oudere is dus niet simpelweg om in contact te komen met onze geschiedenis of onze wortels. Ze komt voort uit een oprecht verlangen om volledig naar onze Heer terug te keren. Het is een drijfkracht om door het Woord van God, het koninkrijk van God en de Geest van God met Hem in verbinding te komen.

Aan het hart van de revolutionairen hoeft niet getwijfeld te worden. Er zijn meer dan genoeg aanwijzingen voor het feit dat ze zich naar God uitstrekken. Ze hebben een passie om zijn Woord trouw te zijn en Hem steeds meer te volgen. Ze willen vurig dat hun relatie met de Heer op de eerste plaats staat. Ze hebben genoeg van instituties, denominaties en routines die een levendige band met Hem in de weg staan. Ze willen geen eindeloze programma's meer die niet tot verandering leiden. Ze hebben er geen zin meer in om aan het werk te worden gezet, feiten en teksten uit het hoofd te moeten leren

en zich met simpele zaken te moeten bezighouden die hen niet in de aanwezigheid van God brengen.

Dit zijn mensen die iets van een werkelijke band met God hebben geproefd. Ze kunnen het geestelijke gekietel dat de kerken en andere goedbedoelende instellingen hun aanbieden niet langer verdragen. God staat op hen te wachten! Ze willen *Hem*. Genoeg gepraat.

Maar deze geestelijke revolutie staat onder druk. De betrokkenen weten wel wat ze achterlaten: levenloze, gevestigde geloofsvormen. Maar waar komen ze terecht? Huiskerken, straatbedieningen, online kerken, kerkoverstijgende bijeenkomsten, leefgemeenschappen. Deze kerkvormen zijn allemaal interessant, maar helpen ze iemand werkelijk verder in de richting van Gods hoogste doel? Of zijn ze eigenlijk meer van hetzelfde? Ontwikkelen ze dezelfde rollen, maar met andere titels, aangepast aan de andere spelers? Leven we misschien in een cultuur die zo verzot is op verandering dat we zijn vergeten dat de kerk gaat over transformatie, en niet slechts over verandering?

Wanneer we met deze problemen worstelen, kunnen we veel leren van de geschiedenis van Gods volk. Volgelingen van Jezus hechten aan de verhalen die God in zijn Woord gegeven heeft. Door de reis van Gods volk in zowel het Oude als het Nieuwe Testament te volgen, ontdekken we veel over God, het leven, de cultuur en zelfs over onszelf. Wat kunnen we niet leren van Mozes en de Israëlieten die naar het Beloofde Land wilden? Of van het door schade en schande verworven inzicht van David, die het van eenvoudige herdersjongen tot koning van Israël schopte. Of van de moeilijkheden van Jezus' discipelen die hun werk achterlieten om de Heer te volgen en daarna martelaren werden. Zo valt er ook veel te leren van de eerste christenen – onze natuurlijke en geestelijke voorouders – in hun streven de ware kerk te zijn die Christus met zijn bloed heeft gekocht.

Maar wat weten moderne en postmoderne christenen van de kerkgeschiedenis die hen kan helpen God te eren en de kerk te *zijn*? Blijkbaar maar heel weinig. En dat is een groot probleem.

Geschiedkundigen beweren al jaren dat als we het verleden niet kennen, we gedoemd zijn het te herhalen – een waarschuwing waarvoor de bewijzen voor het oprapen liggen. En toch gaan we vaak goedbedoelend maar onwetend door met onze pogingen het leven te verbeteren.

De recente geschiedenis van de christelijke kerk in Amerika toont dit duidelijk aan. De voornaamste veranderingen in het geestelijke leven van de afgelopen vijftig jaar waren niet veel meer dan uiterlijkheden. Trends genoeg: megakerken, laagdrempelige kerken, onderwijs op afstand, vakantiebijbelscholen, kinderkerken, bediening voor bepaalde groepen (zoals alleengaanden, vrouwen, mannen, pasgetrouwde stellen), hedendaagse aanbiddingsmuziek, grote projectieschermen, online geven, celgroepen, het downloaden van preken, de hoofdpuntenpreek, alphagroepen. Al deze dingen waren simpelweg pogingen om door middel van bepaalde marketingstrategieën dezelfde activiteiten te ontplooiën – maar dan op een andere manier, op een andere plaats of gericht op een bepaalde bevolkingsgroep. De problemen die bestonden in de grotere, institutionele setting waar deze pogingen uit voortkwamen, zijn net zo aanwezig in de kleinere of afgeleide versies.

Dit boek daagt je uit om te streven naar echte verandering in je manier van geloven. Het is niet eenvoudig om iets te veranderen aan onze kerkgebruiken. Wie suggesties doet om werkelijk iets te veranderen aan de aloude gebruiken, wordt van alle kanten voor ‘ketter’ uitgemaakt. Die protesten zijn vooral een gevolg van het feit dat mensen niet goed weten waarop hun geloof gebaseerd is.

Daar wil dit boek iets aan doen. In plaats van voortdurend weerstand te bieden tegen methodologische vernieuwingen, kan het lichaam van Christus zich beter verdiepen zowel in het Woord van God als in de kerkgeschiedenis. Want daardoor zullen we beter begrijpen wat we kunnen en moeten doen, en wat we beter kunnen laten.

De schrijvers van dit boek kunnen je uit eigen ervaring vertellen dat zo’n ontdekkingstocht op zijn minst verhelderend is. Als je in Gods Woord op zoek gaat naar de meest voorkomende gebrui-